

Emlékutazás a Vörös postakocsin

Beszélgetés George Sbârceával

- A hatvanadik születésnap az ember életében – feltételezem – fontos alkalom. Mégis arra kérem előbb a megtett útról beszélni.

- Az ember megszületvén felül az idő robogó vonatára. Tudja, honnan indul, nem tudja, hova érkezik.

- A vonat nekem táj. Onnek hitem szerint az efféle hasonlatokban postakocsira kell ülnie. Lehetőleg vörösre.

- Krúdy miatt! A szerelmem miatt. Nagy igazság. Marad a postakocsi.

- Nos, hát kedves Rezeda úr, vagy még inkább Szindbád, szóljon a kocsinak, hogy indulhatunk.

- Olyan korban születtem – 1914 márciusában – és olyan városban – Kolozsváron –, amelyen keresztül-kasul átjártak Európa különböző irányú szelei. Bár én Bécsben nevelkedtem, de ide tértem vissza 1919-ben. Itt végeztem iskoláimat. Itt tettem szert barátokra. Itt értek az első művészi élmények.

- Álljon meg a postakocsi. Nem mondtuk meg az olvasónak, hogy ez a beszélgetés magyarul folyik...

- De kolléga úr, hiszen én a Befejezetlen emlékiratok című könyvemet magyarul írtam. Ebből Önök részleteket hoztak, írtak róla, tehát, gondolom, az aggodalom felesleges.

- Igaz, és cikkei is gyakran jelennek meg nálunk. Nem is az aggodalom szólt meg bennem, hanem mondjuk az

öröm, hogy nyelvünknek ilyen kitartó barátja van. Hajlasson tehát olyan tájakra, ahol ez a barátság megfogant.

- Az imént ott jártunk: a háború utáni Kolozsváron. Ahol én a nyelvüket lefedeztem, s ahol kialakult bennem az a vágy, hogy minél jobban el is sajátítsam. Első színházi élményem – például – egy operett volt a magyar színházban... De egy Szindbád sokfelé jár. Például nagynyja padlásán, ahol különböző csodákat fedez fel. Például a Deutsche Illustrierte Zeitungot, a l'Illustration Française-t, az Illustrazione Italianát, no és a Tolnai Világlapját. Ezeket kezdtem böngészni s ezek vezettek ki a nagyvilágba. Párizsban sétáltam, Berlinben, Bécsben és erősen elhatároztam, hogy ezeket a nyelveket megtanulom, majd pedig de visu is megismerem a helyeket. Ezek vezettek arra, hogy elég korán felismerjem, a sok nyelven beszélő emberek egy emberiség. És ez vezetett arra is, hogy otthon éreztem magamat a több nyelvet beszélő Kolozsváron, ahol volt Román Nemzeti Színház és volt magyar Thália is. És az út a két intézmény között de facto is rövid volt.

- Látott valami feladatszerűséget a többnyelvűségben?

- Feltétlenül. Az is hozzásegített, hogy bizonyos zenei érzékenységgel születtem, és megkapott a magyar nyelv üteme. Zeneje. Korán bekerültem abba a szar-

rény, de mégis roppant gazdag irodalmi-művészeti életbe, amely az akkori Kolozsváron bimbózott.

- Kik voltak a legközelebbi barátai abban az időben?

- A már citált könyvemben elmondottam, de igaz van, mert a barát meg tovább, s hosszú úton létforma az emlékezés... Sok nagy ember volt barátom és tisztelt meg a rakonszénével. Dida Jenő elég közeli barátom volt. Mátra bácsi – az öreg újságíró – gyakran járatotta magyar kiejtésemet. Krenner Miklós – az ismert Spector – bejött az Ellenék könyvüzletébe, sokszor érdeklődött, hogyan fejlődik irodalmi érdeklődésem és magyar nyelvismeretem. Szentimrei Jenő szintén nagyon szerettem. Volt egy kedves barátom, nagyon sokat tanultam tőle, Végh Józsa, az újságíró. És végül egy ember, akivel sokat kollaboráltam, hiszen ő vitt be korrepetitornak, házi zeneszerzőnek s karmesternek a színházba – Kádár Imre. Őt nagyon érdekelték a román népballadák, kitűnő fordításokat is adott közre magyarul. Nagyon gyakran kérte segítségemet bizonyos szavak, főleg erdélyi tájszavak értelmét illetően... Azon kívül az Ellenék könyvosztálya – ahol én mindenek voltam, és ahol az „auszlág” leporlásától a könyvek bekocsikázásáig az államásról mindent én végeztem – valószínűleg egyetlen magyar nyelvirodalmi és történelmi ismereteimnek.

- A román kollégák közül kivel volt közelebbi barátságban?

- Ion Chinezuval, aki a Bariju gimnáziumban román nyelv- és irodalomtanárom volt.

- Aki elsőnek írta meg a romániai magyar irodalom történetét – románul...

- Ő az. És őki műfordító is. Aztán ott volt Teodor Mureșanu, a tordai Pagini literare szerkesztője. Adyt ő fordítottuk

a leghamarább és szerintem a legszebben: Mureșanu, az aradi Costa Carei, a váradai George A. Petre. Mi, Mureșanu, George Al. Petre, Costa Carei, Virgil Dălea, Aurel Buteanu gyakran találkoztunk, törzsszótalunk is volt a New York kávéházban. Itt találkoztunk nemegyszer a budapesti Athenaeum kiadó igazgatójával, Lantos Kálmánnal. Innen indult az a kevés román fordítás a magyar irodalomból, amely abban a korban megjelent nálunk.

- Az akkori magyar íróknak sokat jelentett az Önök testvéri közeledése. Mit gondolt, mit kaptak a magyar írók Önöktől, román értelmiségiektől?

- Egy olyan világba nyitottunk számukra bekukkantást, amelyet nem ismertek, hiszen általunk ismerkedtek meg Lucian Blagával, Tudor Arghezievel, Sadoveanuval, Al. O. Theodoreanuval. Hány magyar író kért meg minket annak idején, hogy csináljunk nyersfordítást valamelyik műről a kávéházi asztalnál, magyarozzuk meg a szavak, a dolgok értelmét, hiszen közülük sokan egyáltalán nem tudtak románul... Különben a bukaresti román írók, köztük Emanuel Bucuța, Victor Ion Popa elég gyakran jöttek Kolozsvárra, és általunk ismerkedtek meg a magyar közélettel. Gyakran voltunk a marosvécsi írótalálkozón együtt, ahol ezt a barátkozást szeretettel, őszintén szorgalmaztuk.

- Ön sokrétű ember. Zeneszerző, muzikológus, publicista, aktív újságíró volt sok évig, rádió-szerkesztő, tévé igazgató, koncertiroda-igazgató, előadó, író, műfordító... Honnan munkásságának ez a sokrétűsége?

- Ez talán onnan van, hogy mindig eszményképem volt a reneszánsz-ember,

(Folytatása a 10. oldalon)

HUSZAR SANDOR

Emléktárazás a Vörös postakocsin

(Folytatás a 9. oldalról)

akinek a házából rengeteg ablak nyílt valamennyi égtáj felé. És úgy éreztem, hogy a mai korban, amikor annyira szigorúvá válik a szakszerűség, a specializálódás, kell maradjanak olyanok is, akik nagyobb szívet tudnak átfogni érdeklődéssel, kíváncsisággal, szenzibilitással. Ez, sajnos, csak úgy lehetséges, hogy az ember mégis a jelenségek, a problémák felületén lebeg. De vállalom, mert bennem gazdagította az emberekhez való közeledés vágyát – el egészen a szolidaritásig, az ügyükkel való azonosulásig.

– Legfőbb érdeklődési köre a zene? – Igen. És lehet azért, mert a zene nemzetközi nyelv. Ezért is írtam legtöbbet zenéről. Az utolsó huszonöt évben körülbelül húsz zenei tárgyú könyvem jelent meg. Sok zenei tárgyú könyvet fordítottam franciából, németből, angolból, közben próbáltam hasznosítani magyar nyelvtudásomat is, és romániai magyar és magyarországi íróktól is fordítottam. Lefordítottam Szegő Júlia Bartók-könyvét, Karácsony Benő Pjotruskáját, Szenicei Korom és koronáját, Ligeti Ernő Kék barlangját, Krúdy Al-Petőfijét és most fordítom Füst Milántól a Feleségem történetét.

– A zenének köszönheti azt is, hogy számos nemzetközi megnyilvánulásra hívják meg. Hogyan látják a mai román kultúrát külföldön?

– Sok évtizede vagyok kíváncsi arra a visszhangra, amit a mi kultúránk, a mi

alkotásaink ébresztenek külföldön. Miközben a két világháború között a külföldnek egzotikum voltunk, majdnem etnográfiai kuriózum, ma már mintegy szerves európai jelenséggént itélnek meg. És sokszor bizony nagy meglepetés számukra az, hogy ez a kultúra, amelynek megvan a saját hangja, íze és mondanivalója, mennyire néma volt talán évszázadokon keresztül a Nyugat és általában a világ számára. Hisz ma zenétől irodalomig meglepetéseket tartogatunk a külföldi közönség és műértők számára.

– Említsen néhány példát.

– Pár évvel ezelőtt egy amsterdami muzikológiai kongresszuson a legnagyobb elismeréssel és meglepetéssel beszéltek Petrescu bizantinológusról, aki ma is világszerte a legnagyobb szakembernek számít. Két évvel ezelőtt halt meg – ő volt az egyetlen, aki ismerte a bizánci zenét, óriási jelentőségű munkát adott róla ki. Olyan zenei zsűriknem voltam a tagja Ausztriában, Belgiumban, Franciaországban, Bulgáriában, ahol a fiatal román előadóművészek és alkotók a legnagyobb elismerésben részesültek. A grázi Styria kiadó, akárcsak a svéd és a finn kiadók a legnagyobb elismeréssel adóztak Zaharia Stancu könyveinek. Mindegyik az új hangot és eredetiségünket dicsérték. Új szín és siker a román és romániai nemzetiségi folklor is.

– Mi az a rozetta a gomblyukában?

– A Finn Oroszlánrend parancsnoki jelvénye.

– Milyen alkalomból kaptá?

– En a Finn Oroszlánrend tisztí kereszt-

jének a tulajdonosa voltam már a világháború előtt, mivel finn írók kisebb elbeszéléseit és Mika Waltari regényét fordítottam románra. Finnországot közelebből megismertem, rövid diplomáciai szolgálatot is teljesítettem ott. Így volt alkalom megismerni, összebarátkozni írókkal, képzőművészekkel, zenészekkel, köztük a legnagyobbval, Jean Sibellusszal. A kitüntetés parancsnoki fokozatát abból az alkalomból kaptam, hogy a Sibelius-centenáriumra egy háromszázoldalas monográfiát írtam és publikáltam románul a bukaresti Zeneműkiadónál. Számos rádió- és tévé-előadást tartottam. A fővárosban, Kolozsváron, Nagyváradon és Nagyváradon Sibelius-kiállításokat rendeztem a saját gyűjteményemből.

– Szindbád kolléga, szóljon ki a kocsinak: álljon meg a fedeles batár egy percre ezen az állomáson, amit a beszélgetés elején hatvanodik születésnapján nevezünk. Milyennek látja?

– Az idő fut, tehát nem ácsorgunk sokat. Úgy érzem, még nagy út áll előttem. Természetesen a munkámra gondolok, hiszen olyan sok és annyi szép feladat vár rám mind a zene, a muzikológia terén, mind a magyar irodalomból való fordítások területén. Hiszen Krúdy Gyulát, Móra Ferencet, Móricz Zsigmondot és a kedves, hozzám oly közel álló Mikszáth Kálmánt is tolmácsolni szeretném még a román olvasóknak. Készíték országunk magyar íróiról, valamint a magyarországi írókról is egy irodalmi kis tükört. Epp a napokban kaptam a Magyar Írók Szövetségétől meghívást Pestre, ahol alkalmam lesz közelebbi ismeretséget és barátságot kötni a mai fiatal írókkal.

– A sietségének örvendek, úgy érzem, örömet is szel. És a nehéz barokk, amelyeket születésnapján fogyasztának, pótolja baráti kézszorítás: Jó egészséget. További szerencsés utat.

HUSZAR SANDOR

